

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI
MƏDƏNİYYƏT VƏ TURİZM NAZİRLİYİ
F. KÖÇƏRLİ ADINA RESPUBLİKA UŞAQ KİTABXANASI
ELMİ-METODİKA ŞÖBƏSİ

Novruz bayramı münasibətilə

ELİMİZƏ NOVRUZ GƏLİR
(metodiki vəsait)

B A K I – 2 0 1 3

Tərtib edən: **Nərgiz Məcidova** – F.Köçərli adına Respublika Uşaq
Kitabxanası elmi-metodika şöbəsinin baş kitabxanaçısı

Redaktor: **Fizurə Quliyeva** – F.Köçərli adına Respublika Uşaq
Kitabxanasının direktoru

Giriş

İnsanları baharın gəlməsi, təbiətin oyanması, həyatın canlanması ilə müjdələyən Novruz bayramı ən qədim dövrlərdən bəri xalqımızın sevinc, şadlıq bayramı olmuş, tarixən müxtəlif dövrlərdə təyziqlərə məruz qalmasına baxmayaraq, bu günümüzdə qədər gəlib çatmışdır. “Bu milli bayramın indi belə dövlət səviyyəsində qeyd edilməsi Azərbaycanın müstəqil siyasətinin bəhrələrindəndir”. Ümummilli lider Heydər Əliyevin Novruz bayramı haqqında söylədiyi bu dəyərli fikirdə Novruzun bütün türkdilli xalqların bayramı olduğu vurğulanır. Novruz bayramının yaşının dünyanın yaşı ilə bərabər tutanlar səhv etmirlər. Çünki bu bayramda məhz ən qədim adət-ənənə, inancların, folklor nümunələrinin izini müşahidə etmək mümkündür. Novruz gecə il gündüzün bərabərliyi, şaxtalıqarlı qışın öz yerini məhsuldar yaz fəslinə verdiyi dövrün bir başlanğıcıdır. Novruz xeyirxahlıq, dostluq, birlik rəmzidir. Azərbaycan incəsənətinin elə bir istiqaməti yoxdur ki, Novruz bayramı ənənələri zəncirində özünə yer almasın. Təsadüfi deyil ki, xalqımızın bir çox nağılları, nəğmələri, meydan tamaşaları, maraqlı ağız ədəbiyyatı nümunələri, şeirlər, nəsr nümunələri novruz adət-ənənələrində yer almışdır. Bu örnəklərə əkin nəğmələri, sağın nəğmələri, balıqçı nəğmələri, sayaçı nəğmələr, nehrə, cəhrə nəğmələrini göstərə bilərik.

Hər bir dünya xalqlarına məxsus çoxlu bayramlar var. Lakin Novruz tək-cə bir xalqın bayramı yox dünyada yaşayan 50 milyon Azərbaycanlının, ümumilikdə bütün Türk xalqının bayramıdır. Elə Novruzun ən maraqlı cəhətlərindən biridə onun həm fərdi, həm də ümumxalq bayramı olmasıdır. Addım-addım yaxınlaşan yaz nəinki fərdin eyni zamanda kütlənin yaddaşını oyadır, yenilik təzəlik gətirir düşüncələrə. Ta Dədə Qorquddan başlayaraq bu günümüzdə qədər xalq tərəfindən qorunaraq gəlib çıxmış Novruz adət-ənələrinin, novruz nəğmələrinin yaşamasında son 200 ildə Azərbaycan folklorşünaslığı tədqiqatçılarının da böyük əməyi olmuşdur. Bu nümunələrin toplanması, öyrənilməsi, təhlili işində tədqiqatçı və ədiblərdən Firudin bəy Köçərli, Yusif Vəzir Çəmənəminli, Məmməd Əmin Rəsulzadə, Üzeyir Hacıbəyli, Məmməd Səid Ordubadi, Məmmədhüseyn Təhmasib, Hüseynqulu Sarabski, Salman Mümtaz və başqalarını göstərmək olar. Dərin köklərə malik “Kitabi Dədə “Qorqud”, “Qobustan” adlı möhtəşəm söz abidələrilə yaşayaraq bu günümüzdə qədər gəlib çıxan Novruz adət-ənənələrimiz gələcək nəsillərin yaddaşında hələ uzun illər yaşayacaq.

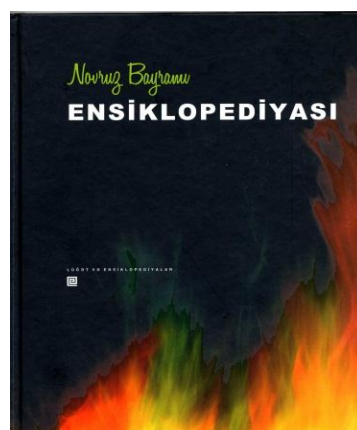
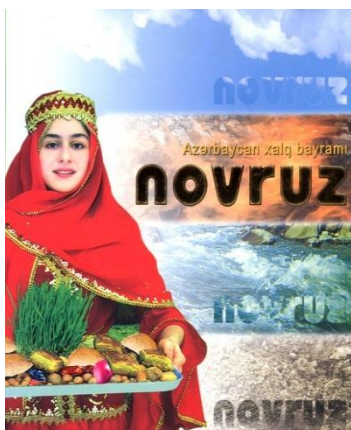
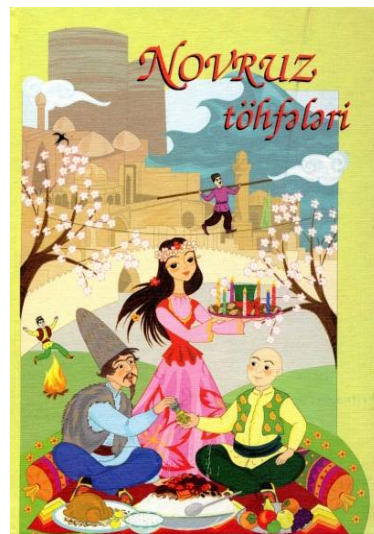
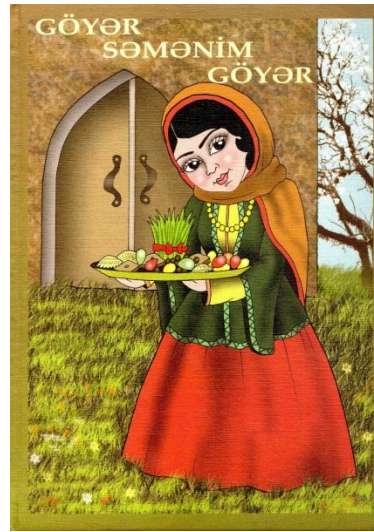
Keçiriləcək tədbirlər

Novruz milli adət-ənənələrimizi özündə yaşadan, milli bir bayram olduğundan hər il müxtəlif dövlət səviyyəli tədbirlər keçirilir. Belə tədbirlərlə yanaşı müxtəlif dövlət müəsisələrində, təhsil ocaqları, mədəniyyət ocaqları və kitabxanalar da bu bayramla əlaqədar tədbirlər hazırlanır. Hər il olduğu kimi bu ildə kitabxanamız Novruz bayramı ilə il əlaqədar oxucularımız üçün möhtəşəm tədbirlər keçirməyi nəzərdə tutmuşdur. Belə ki, keçən il Novruz bayramı münasibəti ilə kitabxanamızda təşkil edilən «Rusiya-Azərbaycan: iki mədəniyyətin dialoqu» devizi ilə «Novruz gəldi, yaz gəldi».adı altında Volqaqrad şəhər Vilayət Uşaq kitabxanasının köməyi ilə il telekörpü quruldu.Telekörpüdə kitabxanamız tərəfindən bir çox uşaq yazıçıları da iştirak edirdi.Rusiya tərəfindən isə telekörpüyə Rusiya Azərbaycan səfirinin müşaviri Svetlana Kosiçkina da qatılmışdı.

Bakı-Volqaqrad birbaşa bağlantısı ilə kitabxanamız nəinki öz oxucuları ilə həmçinin Azərbaycandan kənarında yaşayan uşaqlarla da Novruz bayramı ilə bağlı bildiklərini öz adət-ənənələrimizin folklor nümunələrini göstərdi. Belə bağlantılar tarixi keçmişimizin yaşadılması və çatdırılmasında böyük rol oynayır. Keçiriləcək tədbirlərin təşkilində əsas sərgilərin təşkili önəmlidir.İlk növbədə Novruz bayramının oxuculara gəlişini hiss etdirmək üçün kitabxanalarda Novruza aid folklor, nümunələri, tədqiqatçılar tərəfindən toplanmış əsərlərdən ibarət kitabların sərgisini təşkil etmək olar.Sərgini təxminən aşağıdakı formada hazırlamaq olar.

- 1.Ümumi başlıq. **Ruhumuzu oyadan bayram.**
- 2.Qocayev Ə.Ə, Vəliyev F.F. Bayramlar və tarixi günlər . - B.: Çarşıoğlu, 2010.- 224 səh.
3. Göyər, səmənim, göyər. - Bakı : Xəzər, 2009. - 160 s.
4. Əmiraslanov T. Novruz süfrəsi.- Azərbaycan Respublikası Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi.- 2010. - 80 s.
5. Mirzə A.H. Novruz töhvələri. - Bakı : Xəzər, 2009. - 152 s. :
6. Novruz bayramı ensklopediyası . - B; 2008.- 205 səh.
7. Novruz: Azərbaycan xalq bayramı : Bələdçi kitab / Azərbaycan Respublikası Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi . - Bakı : Təhsil, 2011. - 208 s.
- 8.Ağırılığım, uğurluğum odlara. - Bakı : Gənclik, 1996. - 38 s.

Ruhumuzu oyadan bayram

Sərgidə yer alan “Novruz Azərbaycanın xalq bayramı” kitabının kitabxanaçı tərəfindən oxuculara əyani icmalı verilə bilər. Kitabın hərtərəfli mövzunu əhatə etməsi, müxtəlif novruz ayinlərinin necə icra edilməsi, ta qədimdən indiyə qədər nəvələrimizin dilindən söylənən novruz deyimləri, şəbeh tamaşaları, novruz tamaşalarından ən geniş yayılan tamaşalar sayılan “Zorxanalar” müxtəlif kəndirbazların çıxışları və s. geniş əhatəli şəkildə kitabda verilməsi oxucuda maraq oyadır.

Sərgi rəflərinin birində hər il Azərbaycan Prezidentinin iştirakı ilə Bakının mərkəzi küçələrinin birində keçirilən novruz şənlikləri haqqında kitablarda və qəzet materiallarından yığılmış materialları verə bilərik. Bundan başqa novruz milli bayram olduğundan milli dəyərlərimizi əks etdirən “Novruz ümummilli bayramımız ”adlı rəsmlərdən, müxtəlif əl işlərindən ibarət və yaxud “Novruz bayramının süfrəsi” başlığı altında masa üzərində sərgilər təşkil edə bilərik.

Məktəbəqədər yaşılı oxucular üçün kitabxanaçı tərəfindən novruz bayramı ilə bağlı şifahi xalq ədəbiyyatı nümunələrimizdən, yazıçı və şairlərimizin əsərlərindən səhərciklər və ucadan oxular təşkil etmək münasib olar. Məlum olduğu kimi səhərciklərin təşkili kitabxanada daha səmərəli nəticələr verir. Yazın gəlişini təsvir edən İlyas baba və Novruzla Yazgülün əhvalatını uşaqlara səhnəcik şəklində hazırlamaq olar. Əvvəlcədən kitabxanaçı tərəfindən məktəbin aşağı sinif şagirdlərinin müəllimləri ilə əlaqə yaradılır. Məktəblilərə müxtəlif şerlər və materiallar seçilir. Müəllimlə əlaqə saxlanır ki, hazırlamaq üçün uşaqlara lazımı materialları paylaşın. 1-4-cü sinif şagirdləri ilə əsasən hazırlanan səhərcikdə müəllimə hazırlanacaq materialla uşaqları tanış edir. Sonra kitabxanaçı söhbətə başlayır: “Yer üzündə yaşayan bir çox xalqların, eyni zamanda Azərbaycan xalqının milli bayramı olan Novruzda uşaqları yaddan çıxarmaq olmaz. Səbəbi odur ki, malik olduğumuz milli dəyərlərimizi gələcəkdə uşaqlar yaşadacaqdır. Məşhur “İlyas baba və onun nəvələri”, “Novruzla Yazgülün başına gələn əhvalatlar” min illər boyu Novruz çərşənbələrində sevə-sevə təkrarlanır. Bu qədim rəvayət haqqında kitabxanaçı söhbəti uşaqlarla birlikdə davam etdirir.

Kiçik yaşılı oxucular arasında isə novruz personajları ilə bağlı sual cavab və yaxud viktorina keçirmək daha maraqlı olar. Çünki oxucuların biliklərinin üzə çıxarılması üçün bu tədbirlərin keçirilməsi daha da əlverişlidir. Bununla kitabxanaçı onların oxumağa bilik qazanmağa həvəsini daha da artırmış olar. Aşağıdakı suallardan kitabxanaçılar istifadə edə bilərlər:

1. Kim Novruzun əsas personajlarını sayar?

Cavab:Səməni, Keçəl, Kosa

2. Bəs baharın ilk müjdəçisi nədir?

Cavab: Qaranquş.

3. Novruzun neçə çərşənbəsi var?

Cavab: dörd

4. Novruzun ilk çərşənbəsi hansıdır?

Cavab:su

5.Od çərşənbəsi novruzun neçənci çərşənbəsi sayılır?

Cavab: ikinci

6. Nə üçün torpaq çərşənbəsi sonuncu olur?

Cavab: Çünki 4-cü çərşənbədə torpaq oyanmağa başlayır.

Viktorinada Keçələ Kosanı səhnəyə dəvət edilir. Kosa əlində rəngli bayram yumurtaları dolu səbəti ilə iştirakçılara yaxınlaşaraq onlara yumurta döyüştürür. Sonda qalib olan iştirakçı Kosanın yumurtasını alır.

Kökü hələ Kitabi Dədə Qorqud erasına gedib çıxan Novruza tarixən qadağalar qoyulsada bu bayram bu gün də öz adət ənənələri bir sıra türkdilli xalq və dövlətlərdə təntənə ilə qeyd edilir. Bunlar Azərbaycan, Türkiyə, Türkmənistan, İncusetiya, Qaraçay, Kabardi-Balkar, Dağıstan, Çeçenistan, Tuva Altay və s. Milli adət ənənəmizi çatdırmaq üçün əsasən milli geyimli oxucularla hazırlanmış səhnələri təqdim etmək olar. Aparıcılar səhnəyə daxil olurlar:

I aparıcı: Məişətimizdə dərin tarixi köklərə malik Novruz adət-ənənələri bu gün də yaşayan əbədiyaşar bir kitabdır.

II aparıcı: Novruz adlı əbədiyaşar bu kitabın müəllifi isə Azərbaycan xalqının yaratdığı “Qobustan rəsmləri”, “Kitabi Dədə Qorqud” adlı möhtəşəm söz abidələridir.

I aparıcı: Tarixi minilliklərə qədər gedib çıxan bu bayramın nə bir sözü nə bir adət-ənənəsi yazıya alınıb. Ağızdan-ağıza yaşayaraq bu bayramın öz nəğmələri, adət-ənənələri, mərasimləri, oyunları bu günümüzdə qədər gəlib çatmışdır.

II aparıcı: Bu örnəklərdən əkin nəğmələri,sayaçı sözlər, sağın nəğmələri, xıdır nəğmələri və s. bu gün də sevilərək yaşamaqdadır. Hələ uşaq yaşlarımızdan hər birimizin sevə sevə əzbərlədiyimiz:

Gəl, gəl a yaz günləri!

İlin əziz günləri!

Dağda ərit qarları,

Bağda ərit qarları.

Çaylar axıb sel olsun,

Taxıllar tel-tel olsun.

Ağaclar açsın çiçək,

Yarpağı ləçək-ləçək.

Misralarında müəllif yazın gəlişini hərtərəfli təsvir etmişdir. Məişətimizə istilik- xeyir bərəkət rəmzi kimi daxil olan yaz fəslə

gəlişi ilə hər bir evə sevinc, ruzi bərəkət gətirir. Canlanan təbiət sanki qış libasını atıb daha əlvan, göz oxşayan bir geyimə bürünür. Təzəcə qarı əriməyə başlayan dağ yamaclarında, qarın altından baş qaldıran novruzgülü, bənövşə, ağ, qırmızı, sarı rəngli adı bilinməyən güllər, soyuq ölkələrdən dəstə-dəstə uçub gələn qaranquşlar baharın müjdəçilərindən hesab olunur.

I aparıcı: Bahar bayramının əsas atributları çərşənbələrdir. Bu çərşənbələr 7 olmaqla ilk 3 çərşənbə yalançı sayılır və belə sıralanır.

Hər bir çərşənbəni - su, od, yel, torpaq çərşənbəsini bir oxucu təmsil edir.

I oxucu (Su çərşənbəsi) : Üç oğru çərşənbədən sonra özünü yetirən su çərşənbəsi sanki yazın tumurcuğudur. Həm inama, həmdə təbii əsasa görə yazın ilk oyanışı sudan başlayır. Dağları dərələri bürüyən qarın canına isinti gəlir. Bu çərşənbədə səbh tezdən suyun qırağına gəlib dua edən, qəlbində niyyət tutan, dərini suya danışan insan yüngülləşir. Su elə müqəddəsdir ki axır çərşənbə çaylar dayanıb axmır, ağaclar baş əyib alnını suya söykəyir.

Qışda sülhü buz ilən...

Yazda salar dava su.

Dillənməyir söz ilən.

Çəkir ağlar nəva su.

II oxucu (Od çərşənbəsi): Novruzun ikinci çərşənbəsi Od-atəş çərşənbəsi sayılır.

Od yerə nəfəs verir, isidir, qışda donmuş torpaqların donunu açır. Od çərşənbəsində də su çərşənbəsindəki kimi tonqal qalayar, məşəllər alışdırar, şamlar yandırarlar. Uşaqlar, böyüklər, qızlar, oğlanlar tonqal ətrafında halay vuraraq, rəqs edər, mahnı oxuyar, “ağırlığım uğurluğum odda yansın” deyərək tonqal ətrafından tullanarlar. Su kimi od da insanları təmizə çıxarıb, şaxtadan qorumuş, ölməyə qoymamışdır.

III oxucu: Yel çərşənbəsi – su, od və torpağın bir-biri ilə dil tapması havanı yaratdı. Bu həyat amillərindəndir. İnsan bir neçə gün susuz yaşaya bilər, torpaqdan ayrılıb təyyarələrdə havaya qalxa bilər, lakin 1 neçə dəqiqə havasız yaşaya bilməz. İnanclara görə Yel baba ilə Əkinçi baba qardaş imişlər. Bahar gələndə onlar tarları birlikdə əkərmişlər. Bundan sonra tarladakı bütün işlərə Əkinçi baba cavabdeh imiş. O, məhsula su verər, ot-alaqdan təmizləyər, becərər, yetişəndə də biçib xırmana gətirərmiş. Arpa buğdanın dənini küləşdən ayırmaq isə Yel babanın işi imiş. Bir kərə yenə adamlar arpa buğdanı döyüb gözləyirlər ki, Yel baba

gəlib onu sovursun. Amma Yel baba gəlib çıxmır ki, çıxmır. Səbri tükənmiş adamlar taxılı özləri sovrmağa başlayır və

Yel baba, amana gəl,
Dolanıb xırmana gəl,
Bir bəhanə yoxdursa
Xəlbirə, samana gəl
A Yel baba, Yel baba
Saman sənin, dən mənim
Ləçəyi mindər-mindər
Yonunu döndərmirsən
Mehini bizə göndər
A Yel baba, Yel baba

deyə oxuyarmışlar. Elə bu vaxt gəlib xırmana yetişən Yel baba eşitdiyi sözlərdən inciyib geri dönür. Adamlar öz əməllərindən peşman olurlar. Hamı Yel babanı səsləyir və oxuyurlar:

A Yel baba, Yel baba
Qurban sənə gəl baba!
Taxılıımız yerdə qaldı
A Yel baba, Yel baba...

Bu nəğmə Yel babanın xoşuna gəlir. Geri qayıdıb xırmandakı buğdanı arpanı sovrub, samandan ayırır.

IV oxucu: Torpaq çərşənbəsində inanca görə su ilə odun torpağa qovuşması torpağın canını açır, torpağı yumşaldır. İnsanın, bütün canlı varlıqların həyatında su və odla yanaşı, torpağın da çox böyük əhəmiyyəti danılmazdır. Su ana, od atadırsa torpaq varlığın özüdür.

I aparıcı: Beləcə Novruz adət, ənənə və mərasimlərində məntiqi olmayan heç nə yoxdur. Sanki bütün pislilər suda batmış, odda yanmış, küləklə sovrulmuş, torpaqda çürümüşdür. Ədəbiyyatımızın bir çox janrlarında bahar fəslə daha çox müraciət edilən mövzulardandır. Aşıq ədəbiyyatı nümayəndələrindən Qurbani, Abbas Tufarqanlı, Xəstə Qasım, Qaracaoğlan, Aşıq Alı, Aşıq Hüseyn Aşıq Musa, Aşıq Ələsgər və başqalarını göstərmək olar.

*Aşıq Şakirin "Bahar fəslə yaz ayları gələndə" şeri oxucunun dilindən
söylənir.*

II aparıcı: Böyük Məhəmmədhüseyn Şəhriyarın “Heydərbabaya salam”,
Balaş Azəroğlunun “Əziz gün” şeirində də Novruz bayramı və
onun adətləri öz poetik əksini tapmışdır.

Səhnəyə oxucular daxil olur.

I oxucu: Bir əlində günəş tutub,
Bir əlində səhər yeli
Bir əlində aydın səma,
Bir əlində yağış seli.
Bahar gəlir yurdumuza.
Bir il onu gözləmişik,
Çəmənlərə döz, demişik,
Biz baharı gözləmişik.
Belə uzun qış görmədim
Mən ömrümdə bu qış kimi.
Köksüm altda vuran ürək
Çapalayıb bir quş kimi.

II Oxucu: Döz,demişəm.
Döz, demişəm, Novruz gələr,
Qar altında baş qaldırır novruzgülü.
Boz buludlar parçalanar,
Göy açılar,
Asimanın sinəsində
Yanar şam-şam “ulduz gülü”...
Döz demişəm ürəyimə,
Bahar gələr,
Yola,rizə su çiləyər ağ buludlar,
Baş qaldırır təzə otlar.

II Oxucu: Zirvədəki qayalardan
Buz əriyir damcı-damcı,gilə-gilə,
Günəş silər buludların göz yaşını gülə-gülə,
Saqqalından “yaş” süzülən
Qışın halı yaman olar.
Qoca dünya cavan olar...
Qollarını geniş açar,
Sinə dolu nəfəs alar qara torpaq.
Düymə-düymə gülümsəyər
Üstü qırov tutan budaq.

III Oxucu: Bahar gələr,
Sünbüllərə sığal çəkər səhər yeli.

Təzə dünya gülə-gülə qarşılayar
Təzə günü,təzə ili...
Dmcılardan irmaq olar,
Sellər gələr,çaylar daşar.
Arzular da təzələşər,
Ümidlər də təzələşər.
Uçub gələr qayçıquyruq qaranquşlar,
Cığırları yuyur yenə gur yağışlar.
Üç ay qışı yeyib yatan
Köhnələri çəkmə düzə.
Qoç igidlər,ilham verin nəğməmizə.
Qarşılayaq ilk baharı,....

Aparıcılar səhnəyə daxil olur.

I aparıcı:

El-oba arasında çillələr qış ayına təsadüf etdiyindən adamlar qışın soyuqluğuna sərtliyinə dözümlü olduqlarını göstərmək üçün müxtəlif ayınlar icra etmişlər. “Çillə kəsmək”, “Çillə suyu”, “Çillə qarpızı” belə ayınlardan sayılır. Repressiyaya məruz qalmış İstiqlal şairi sayılan Əhməd Cavad yaradıcılığında Novruz bayramı ilə bağlı “Çillə şərqi”, ”Yaza xitab”, “Böyük çillə”, “Boz ay”, “Yel baba” silsilə etnoqrafik şerləri vardır. Novruz bayramı günlərində oynanılan xüsusi meydan tamaşaları vardır. “Salam Əlik Say Bəylər” sayaçı meydan tamaşasını təqdim edirik.

İştirakçılar:

Baş çoban – yapınçılı,əli dəyənəkli,köpəyi də yanında

Soytarı-tamaşanın aparıcı

Baş çobanın köməkçiləri-cavan igid çobanlar;

Təkəoynadan – ikinci soytarı,komik

Yalançı pəhləvanlar – qalib,məğlub,komiklər

Rəqqaslar – baş rəqqas,köməkçi rəqqas,tərəkəmə oğlan və qızlar.

Yeniyetmələr – dəstəbaşı rəqs edənlər

Bənək-yeniyetmələrin köpəyi – (maskalı aktyor) rəqqas

Qoyunlar, keçi, təkə, - maskalı rəqqas aktyorlar

Çəpişlər – maskalı üç uşaq rəqqas

Səhnə iştirakçıları

Geniş meydançada şən əhval-ruhiyyəli qızlar-gəlinlər, uşaqlar, yaşlılar yığılıb musiqi sədaları altında rəqslər edir.Bir dəstə yeniyetmə qız “Sayaçı mərasimi” rəqsini ifa edir.Ortada baş rəqqas oxuyur:

Qara qaş, qara gözlər,
Çoban qatığı üzlər
Əli xınalı qızlar,
Əllərində çanaqlar,
Bərənin yolun gözlər

Rəqs edən qızlardan biri baş rəqqasın ifa etdiyi musiqini davam etdirir:

Sürünü döndər çoban
Qulançardan dər,çoban!
Özün topla,özün ye,
Bizə də göndər çoban

Başqa birisi:

Yapıncına gir, çoban,
Könlümü dindir çoban!
Özün çal,özün çağır,
Dağlar sənindir çoban!

Rəqs bitir. Ardınca meydançaya Bənək-çoban iti maskasında aktyor rəqqas daxil olur. Yeniyetmələr bənəyi dövrəyə alır,yeni musiqinin müşayəti ilə onu oynadırlar:

Xor: Bənək ha,a Bənək ha.
Bənək ha,a Bənək ha!

Dəstəbaşı: Səhər ertə yel əsdi,
O yel səbrimi kəsdi.

Xor: Bənək ha,a Bənək ha.
Bənək ha,a Bənək ha!

Dəstəbaşı: Suyun bulaqda qaldı
Yalın yalaqda qaldı

Xor: Bənək ha,a Bənək ha.
Bənək ha,a Bənək ha!

Dəstəbaşı: Ellər arana köçdü,
Harayladı gəlmədin.
Çoban yaylaqda qaldı.

Xor : Bənək ha,a Bənək ha.
Bənək ha,a Bənək ha!

Oyun bitir.Yeniyetmələr və bənək meydanı tərk edirlər.Bu vaxt diringi(güləş) musiqi sədaları altında meydançaya yalançı pəhləvanlar daxil olur. Əvvəlcə onlar qurşaq tutub meydan sulayırlar. Bayaqqı yeniyetmələrsə irəli çıxıb onları güləşə həvəsləndirirlər. Qalib gələn yalançı pəhləvan özünü öyür:

Qalib gələn yalançı pəhləvan: Sən heç bilirsən kimiynən qurşaq tutursan?

Məğlub yalançı pəhləvan: Kimiynən qurşaq tuturam?

Qalib gələn yalançı pəhləvan: (qürrelənərək) Sən canavarla tutaşan çobanla
Məğlub yalançı pəhləvan(güya ondan qorxur) Vay dədə vay!Mən heç bilməmişəm.Canavarla necə qurşaq tutubsan? Bir danış görək?

Qalib gələn yalançı pəhləvan: Deyirsən şücaətimdən danışım hə?

Məğlub yalançı pəhləvan:(Onu itələyərək) Utanma keç başına gələni danış.(Arxadan səslər) Danış,danış!

Qalib gələn y.p: Danış deyirsiniz, danışım da.

Qalib gələn y.p: (Qorxulu bir əhvalat danışmış kimi) Hə.Günlərin bir günü mən idim, Boz köpək idi birdə sürünün ağsaqqalı Kosa təkə idi.Üçümüz də qaya üstündə oturub sürünü otarırdıq. (heyretlə) Bir də nə görsək yaxşıdır?

Dinləyicilərdən biri: Yəqin dovşan!

Başqa dinləyici: Yox canım, yəqin tülkü!

Qalib gələn y.p. (hər ikisinə hirslənərək) Yox canım... Bəlkə uzunquyruqlu siçovul! Kəsin səsinizi. Nə dovşan, nə tülkü (işarə ilə) zırpı bir canavar.

Məğlub y. p. Vay dədə vay! Bəs sən ona neylədin?

Qalib gələn y.p. Heç nə. Yanımda mürgüləyən boz köpəyə dedim: - Dur canavarı qat qabağına qov getsin.

Məğlub y. p.Köpək də durub qovaladı hə?

Qalib gələn y.p. Yox! nə durdu, nə qovaladı.

Məğlub y. p. Bəs sən neylədin?

Qalib gələn y.p.(soyuqqanlıqla) Neyləyəcəm heç nə Kosa təkəyə dedim sən sürünü al yanına qaç. O da qorxusundan eləmədi.

Məğlub y. p.Bəs neylədin?

Qalib gələn y.p Naəlac qalib özüm durdum ayağa (hamı səbrlə onun nə edəcəyini gözləyir) Əl atdım çomağa. Çomağımı da tapmadım.

Məğlub y. p. Vay vay nə oldu bəs?

Qalib gələn y.p. Tez özümə toxtaqlıq verdim.Əyildim ki yerdən daş götürüb qovum getsin yazıqdır.(Yerə əyilir ki daşı götürüb etdiyi hərəkəti göstərsin) Bu əsnada məğlub yalançı pəhləvan canavır maskası geyərək onu qorxudur.Qalib pəhləvan onu görüb qışqırır və qaçmağa başlayır.

Səhnəyə aparıcı (soytarı) daxil olur:

- Gəlin çoban tapmacası oyunu oynayaq.

İştirakçılar : - Oynayaq, oynayaq.

1) O nədir ki:

- Qarğı qamış,

- Ağzı yapış,

- Üstü deşik,

- Gerisi beşik? (bir ağızdan tütək səslənir)

2) O nədir ki, ağzı qara boz , bəylər vursan ağzın əyilər? (Canavar deyə qışqırırlar)

3) O nədir ki gecə gəzər aylı xan,
Gündüzü də yaylı xan,
Göy otların başında
Düymə düzər aylı xan. (Çoban və sürüsü)

Səhnəyə çoban nəğməsi ifa etmək üçün çoban və onun köməkçiləri – boz köpək, canavar, keçi, təkə, qoyun-quzu və çəpişlər gəlirlər. Aşağşağdakı mətnə uyğun musiqi sədaları eşidilir.

Baş çoban: Uzun saçlı yarım var,
Ona etibarım var.
Dağlar öz oylağımdır,
Qaynar bulaqlarım var.

Xor: Dağlar öz oylağımdır,
Qaynar bulaqlarım var!

Baş çoban: Göydəki göy buludlar,

Rəqs edənlər: Yorğanıdır çobanın.

Baş çoban: Yastı-yastı təpələr.

Rəqs edənlər: Yastığıdır çobanın.

Baş çoban: Yumru-yumru qayalar,

Rəqs edənlər: Yumruğudur çobanın.

Baş çoban: Əlindəki dəyənək.

Rəqs edənlər: Qalxanıdır çobanın.

Baş çoban: Yanındakı boz köpək.

Rəqs edənlər: Yoldaşdır çobanın.

Baş çoban: Ağzı qara canavar.

Rəqs edənlər: Düşmənidir çobanın.

Coban nəğməsi bitir yenidən musiqi çalınır . Səhnəyə çobanlar və onların köməkçiləri (Cavan çobanlar) rəqs edə-edə daxil olurlar və müxtəlif öymələr söyləyirlər.

I Köməkçi: (Cavan çobanlar)

Sözümün gözü qoyun,
Dolan gəl düzü qoyun,
İldə bir əkiz gətir,
Sevindir bizi, qoyun

II Köməkçi: Dağları endi qoyun,
Dolaşdı bəndi qoyun.
Süd,qaymağı bol eylə.

III Köməkçi: Nənəm a şişək qoyun,
Yunu bir döşək qoyun,
Süd,qaymağı bol elə
Qırıldı uşaq, qoyun.

I Köməkçi: Canım a saçaq qoyun,
Bərədən qaçaq qoyun,
Sənə yaman baxanın,
Gözünə bıçaq, qoyun.

II Köməkçi: Nənəm a qızıl qoyun,
Yollara düzül qoyun,
Kəsilməsin damazlıq,
Ömr elə yüz il, qoyun.

III Köməkçi: Canım a kürdü qoyun
Otladı durdu qoyun,
Ay qaranlıq gecədə.
Görübdü qurdu qoyun.

II aparıcı: Uşaqlar, qoy bu və buna bənzər nəğmələr dodaqlarda çiçək açsın. Dosta səsimiz, ünümüz çatsın, xalqa şanıımız yetsin, torpağa ancaq halallıq toxumu səpək, təbiətin müqəddəsliyinə ehtiram göstərək. Çünki, yurdumuz bahar yurdu, odlar diyarıdır. Onun insanlarına Vətən məhəbbətini mübarizliyi, mətinliyi, zəhmətə bağlılığı, torpağı əkib-becərməyi, nəğməkar, şən, şux olmağı Novruz ənənələri öyrədibdir. Əməyə, həyata, təbiətə, insanlara məhəbbət rəmzi olan Novruz – bahar bayramı müstəqil Azərbaycanı yeni həyat tərzinə uyğun təzə mütərəqqi xüsusiyyətlərlə daha da zənginləşdirir, yeni məna və məzmun kəsb edir.

II aparıcı: Milli varlığımızın və ulu babalarımızın mənəvi aləminin zənginliyini ən incə çalarlarındanək nümayiş etdirən bu el bayramı əsrlərin sınağından çıxmış gözəl adət-ənənələri ilə bu gün də çox sevilir, uca tutulur və layiqincə qorunub yaşadılır. Onun hazırda respublikamızın hər bir güşəsində böyük ruh yüksəkliyi ilə rəsmi səviyyədə geniş qeyd olunması dövlət müstəqilliyimizin verdiyi bəhrələrdəndir. Novruz bayramı, sözün əsl mənasında, ümumxalq bayramı mahiyyəti qazanmışdır. Qoy Novruzun qədəmləri uğurlu, ayağı sayalı olsun, xalqımıza möhkəm birlik, elimizə-obamıza dinclik, əmin-amanlıq, bolluq, səadət, xoşbəxtlik və firavanlıq gətirsin! Bayramınız mübarək uşaqlar

İstifadə olunan ədəbiyyat:

1. Qocayev Ə.Ə, Vəliyev F.F. Bayramlar və tarixi günlər.- Bakı: Çarşıoğlu, 2010.- 224 səh.
2. Mirzə A.H. (1954) Novruz töhvələri . - Bakı : Xəzər, 2009.- 152 s. :
3. Novruz: Azərbaycan xalq bayramı : Bələdçi kitab / Azərbaycan Respublikası Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi .- Bakı : Təhsil, 2011. - 208 s.
4. Novruz bayramı ensklopediyası.- Bakı: 2008.- 205 səh.